

Dit is het tweede tussenproduct van het ontwikkelteam Nederlands. Het voorliggende tussenproduct bestaat uit vier onderdelen:

- Grote opdrachten in concept
- Toelichting op het proces tijdens de sessie (p. 6)
- Consultatievragen (p. 9)
- Bronnenlijst (p. 13)

Tijdens deze tweede sessie (23-25 mei) hebben de ontwikkelteams eerst de feedback op hun conceptvisie op het leergebied doorgenomen en hebben op basis daarvan gewerkt aan de 'grote opdrachten' van hun leergebied. Grote opdrachten beschrijven de *essentie* van wat leerlingen vanuit het perspectief van het leergebied nodig hebben om de wereld te kunnen begrijpen (kennis) en om in die wereld adequaat te kunnen handelen (vaardigheden).

Nu is het tijd om feedback op te halen, om op basis daarvan verder te kunnen werken aan de grote opdrachten. U kunt feedback geven op www.curriculum.nu/nederlands.

GROTE OPDRACHTEN (CONCEPT)

Het ontwikkelteam Nederlands heeft tien grote opdrachten ontwikkeld die voortbouwen op en afgeleid zijn van de visie op het leergebied Nederlands en die gezamenlijk de essentie van het leergebied als geheel bestrijken. De grote opdrachten zijn herkenbaar voor zowel het primair als het voortgezet onderwijs en beschrijven de waarde voor de leerlingen binnen en buiten school, voor nu en de toekomst. Ze zijn uit te werken in kennis en vaardigheden voor de verschillende bouwen (primair onderwijs onderbouw, primair onderwijs bovenbouw, voortgezet onderwijs onderbouw en voortgezet onderwijs bovenbouw).

Het ontwikkelteam heeft de volgende tien grote opdrachten ontwikkeld:

1. Nederlands is de gemeenschappelijke taal op school en in de samenleving
2. Talen en taalvariëteiten bevorderen het leren en hebben een bijzondere betekenis voor de gebruikers
3. Gezamenlijk bouw je aan een sterke taalbasis
4. Inzicht in je taalgebruik en je aanpak van talige activiteiten maakt je een betere taalgebruiker
5. Taalkeuzes zijn afhankelijk van doel, publiek en context
6. Competente taalgebruikers verwerken (digitale) informatie kritisch en communiceren daarover doelgericht
7. Communicatie vindt plaats via een breed scala aan teksten en media
8. Multiperspectiviteit verruimt de blik op jezelf, de ander en de wereld
9. Literatuur verbreedt de persoonlijke, sociale, culturele en maatschappelijke horizon
10. Verhalen zijn een bron voor expressie, verwondering en creativiteit

Tijdens de ontwikkeldriedaagse zijn vier grote opdrachten volledig uitgewerkt, te weten de grote opdrachten 2, 3, 5 en 9. Deze vier grote opdrachten bevatten een toelichting met de relevantie van de grote opdracht en de uitwerking in kennis, vaardigheden en attitudes. Van de overige zes grote opdrachten levert het ontwikkelteam alleen de titel en een korte omschrijving van de inhoud op. De volgende ontwikkeldriedaagse zullen deze zes grote opdrachten verder worden uitgewerkt.

Grote opdrachten met uitgewerkte toelichting

Hieronder presenteren we eerst de vier grote opdrachten die volledig zijn uitgewerkt. Daarna volgen de andere zes.

Grote opdracht 2

Titel: Talen en taalvariëteiten bevorderen het leren en hebben een bijzondere betekenis voor de gebruikers

Toelichting:

Historisch gezien is Nederland een land waarin verschillende talen en taalvariëteiten gesproken en gebruikt worden, zowel binnen als buiten de schoolcontext. Daarnaast brengen globalisering en migratie met zich mee dat leerlingen vaak samen leren en samenwerken met mensen met een andere talige en culturele achtergrond.

Het leergebied Nederlands draagt bij aan inzicht in de fenomenen taal en meertaligheid, en in verschillende culturen en taalvariëteiten, waaronder die van henzelf. Leerlingen vergelijken talen en culturen en onderzoeken de invloed hiervan op de (eigen) wereld. Hierdoor verwerven ze inzicht in hoe talen werken, waarin ze van elkaar verschillen of overeenkomen en hoe de verschillende talen elkaar beïnvloeden, bijvoorbeeld hoe computationele talen* en straattalen het Nederlands beïnvloeden en er nieuwe woorden ontstaan (kennis).

Het benutten van de talenrijkdom van leerlingen versterkt een talig en cultureel bewustzijn, en ondersteunt hun talige en cognitieve ontwikkeling. Kennis van en ervaring met de eigen taal of taalvariëteit wordt ingezet om het Nederlands te leren en kan gebruikt worden bij het bestuderen van nieuwe onderwerpen. Aandacht voor de (thuis)talen van leerlingen draagt zo bij aan het effectief leren en werken in een gemeenschappelijke taal (vaardigheden).

Door andere talen en taalvariëteiten te benutten, leren leerlingen mensen van verschillende sociale en culturele achtergronden met zelfvertrouwen tegemoet te treden en met hen samen te werken. Ook kan het leergebied Nederlands bijdragen aan een positieve en nieuwsgierige houding ten opzichte van andere talen en taalvariëteiten, waaronder gebarentaal en computationele talen, en aan verwondering over andere culturen en talige culturele uitingen, zoals literatuur (attitudes).

*Lees meer over computationele talen in de tussenproducten van ontwikkelteam Digitale geletterdheid.

Grote opdracht 3

Titel: Gezamenlijk bouw je aan een sterke taalbasis

Toelichting:

Zowel binnen als buiten schoolcontext is het voor leerlingen van belang dat ze kennismaken met verschillende onderwerpen en zich daarin verdiepen. Hierdoor kunnen alle leerlingen een sterke taalbasis ontwikkelen en bevordert het leergebied gelijke kansen voor alle leerlingen. Het stelt hen in staat zich een leven lang te kunnen ontwikkelen.

Door gezamenlijk te werken rondom verschillende, multiperspectivische onderwerpen bouwen leerlingen aan een sterke taalbasis, een rijk mentaal netwerk van verbonden kennis, ervaringen en begrippen. Bij het leergebied Nederlands gaat het om onderwerpen uit het eigen leergebied, zoals meertaligheid, taalverandering, taalvariatie, taal en macht, taal en effect en narrativiteit*. Ook komen maatschappelijke en persoonsvormende onderwerpen aan bod, waarmee ook de samenhang met andere leergebieden wordt versterkt, zoals globalisering, duurzaamheid en technologische ontwikkelingen.

Leerlingen werken met rijke teksten, dus teksten met een rijk taalgebruik, een gevarieerde woordenschat inclusief laagfrequente woorden en gevarieerde zinsstructuren inclusief samengestelde zinnen, verbindingswoorden. Er is veel aandacht voor het (vrij)lezen van (digitale) verhalen en boeken met een rijke taal daarin. Ook leren leerlingen zakelijke teksten van goede kwaliteit lezen. Dat gebeurt in interactie met elkaar en waar nodig middels scaffolding* door de leraar. Leerlingen verdiepen zich in onderwerpen door samen onderzoek te doen en ze verwerken teksten doelgericht via verschillende verwerkingsvormen, waaronder schrijven en het voeren van gesprekken (taalvaardigheden).

Ze breiden zo hun kennis uit van woorden, de betekenis van woorden en woordgebruik. Dit helpt leerlingen om vorm te geven aan hun leren en denken over de wereld en om ideeën, ervaringen, meningen en informatie te delen (kennis). Leerlingen worden zo in staat gesteld een onderzoekende, positieve houding te ontwikkelen ten opzichte van een leven lang (taal)leren (attitudes).

* Narrativiteit = aanduiding voor het verhalende karakter van een tekst: een of meerdere kenmerken die iets tot een verhaal maken

* Scaffolding = het ondersteunen van leerlingen in hun taalontwikkeling door de leraar, waarbij de ondersteuning steeds net boven het niveau van een leerling ligt

Grote opdracht 5

Titel: Taalkeuzes zijn afhankelijk van doel, publiek en context

Toelichting:

Zowel binnen als buiten de schoolcontext worden leerlingen continu uitgedaagd om taalkeuzes te maken, passend bij doel, publiek en context. Deze verschillende contexten vragen om het bewust hanteren van het juiste taalregister op het juiste moment.

Bij het leergebied Nederlands interpreteren en analyseren leerlingen teksten in hun context en produceren ze teksten die daarop zijn afgestemd. Daarbij is ook expliciet aandacht voor het doelgericht gebruiken van formele en informele taal en taalregisters die nodig zijn om te leren en te communiceren bij andere leergebieden, vervolgopleidingen, beroepen en dagbesteding (vaardigheden).

Leerlingen verwerven inzicht in hoe taal in elkaar zit en werkt, wat hen helpt om taal doelgericht te kunnen gebruiken en de juiste boodschap over te brengen. Ook krijgen ze inzicht in de werking van talige en visuele middelen en hoe daarmee denken en opvattingen effectief beïnvloed kan worden (kennis). Het leergebied Nederlands kan zo bijdragen aan de motivatie om met taal en teksten om te gaan en aan bewustwording van eigen taalgebruik in informele en formele contexten (attitudes).

Grote opdracht 9

Titel: Literatuur verbreedt de persoonlijke, sociale, culturele en maatschappelijke horizon

Toelichting:

Het leergebied Nederlands brengt leerlingen in aanraking met allerlei vormen van literatuur uit verschillende perioden en culturen. Literatuur omvat alle teksten waarin gebruik wordt gemaakt van narratieve technieken, zoals fictie, non-fictie, poëzie, anekdotes, digitale verhalen, beeldromans, games, films en theater. Leerlingen ontwikkelen hun literaire competentie door literatuur te lezen, ernaar te luisteren en te kijken, met elkaar erover in gesprek te gaan, te schrijven en te scheppen.

Literatuur laat leerlingen kennismaken met andere werelden en werpt nieuw licht op vertrouwde zaken, waardoor ze inzichten verwerven in politieke, sociaal-culturele en maatschappelijke discussies en ethische kwesties uit verschillende perioden en culturen. Literatuur draagt bij aan morele vorming. Leerlingen leren existentiële vragen stellen aan de tekst en aan elkaar, zoals over goed en kwaad, waarom mensen bepaalde keuzes maken en over zichzelf, de ander en de wereld.

Leerlingen leren meerdere perspectieven verkennen en innemen, hun eigen standpunten ter discussie stellen en argumenten afwegen op basis van onderzoek. Op die manier leren ze om nieuwe of ongebruikelijke ideeën voor vraagstukken te vinden. Alleen wanneer het relevant is voor interpretatie, oordeel of opinie, maken leerlingen een literaire analyse of doen ze onderzoek naar de historische context van het literaire werk (vaardigheden).

Door te spelen met verhaalelementen zoals focalisatie*, personages en motieven verwerven leerlingen inzicht in hoe literatuur in elkaar zit en werkt en begrijpen ze hoe ze zelf nieuwe literaire teksten kunnen creëren (kennis). Het leergebied Nederlands draagt zo bij aan verwondering over literatuur en aan bewustwording van (literaire) voorkeuren, perspectieven en keuzes van zichzelf en die van anderen (attitude).

* Focalisatie = het standpunt van waaruit iets verteld wordt

Nog uit te werken grote opdrachten

Grote opdracht 1

Titel: Nederlands is de gemeenschappelijke taal op school en in de samenleving

Korte omschrijving van de inhoud: Deze grote opdracht werkt uit hoe het leergebied Nederlands bijdraagt aan het verwerven en verdiepen van talige kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om leerlingen op school en in de samenleving succesvol deel te laten nemen. Het is van belang dat leerlingen het Nederlands doelgericht leren beheersen en inzicht verwerven in de waarde van het Nederlands als gemeenschappelijke taal op school bij alle leergebieden, in sociale relaties en in de samenleving.

Grote opdracht 4

Titel: Inzicht in je taalgebruik en je aanpak van talige activiteiten maakt je een betere taalgebruiker

Korte omschrijving van de inhoud: Deze grote opdracht werkt uit hoe het leergebied Nederlands bijdraagt aan het reflecteren van leerlingen op taal, hun eigen taalgebruik en aanpak van taaltaken en die van anderen, met als doel de eigen taalvaardigheid te ontwikkelen. Zo ontdekken en benutten leerlingen hun kwaliteiten en ontwikkelen ze vertrouwen in hun eigen taalvaardigheid. Leerlingen weten aan welke taaldoelen ze werken, waar ze staan ten opzichte van die doelen en hoe ze zich kunnen blijven ontwikkelen.

Grote opdracht 6

Titel: Competente taalgebruikers verwerken (digitale) informatie kritisch en communiceren daarover doelgericht

Korte omschrijving van de inhoud: Deze grote opdracht werkt uit hoe het leergebied Nederlands leerlingen voorbereidt op het kritisch en efficiënt omgaan met een continue stroom aan (digitale) informatie. De kennis en vaardigheden die leerlingen opdoen in het leergebied Nederlands helpen hen om doelgericht te communiceren en zelf content te creëren en verspreiden via verschillende media.

Grote opdracht 7

Titel: Communicatie vindt plaats via een breed scala aan teksten en media

Korte omschrijving van de inhoud: Deze grote opdracht werkt uit hoe het leergebied Nederlands leerlingen leert doelgericht en kritisch om te gaan met gesproken, geschreven, visuele, digitale en multimediale teksten, om hen voor te bereiden op hun toekomst in studie, beroep en samenleving. Leerlingen verwerven inzicht in en werken met teksten die zich in allerlei soorten en verschijningsvormen en via verschillende media aan hen voordoen.

Grote opdracht 8

Titel: Multiperspectiviteit verruimt de blik op jezelf, de ander en de wereld

Korte beschrijving van de inhoud: Deze grote opdracht werkt uit hoe het leergebied Nederlands leerlingen in aanraking brengt met andere perspectieven en culturen door te lezen over, te luisteren naar en te communiceren met mensen met andere denkbeelden, standpunten, leefwijzen en culturen. Door vanuit verschillende perspectieven op zichzelf, de ander en de wereld te reflecteren, krijgen leerlingen meer inzicht in wie ze zijn en willen zijn, en leren ze de ander en de wereld om hen heen beter te begrijpen. Dit begrip en deze inzichten hebben leerlingen nodig om binnen en buiten schoolcontext deel te kunnen nemen aan een democratische, multiculturele en meertalige samenleving.

Grote opdracht 10

Titel: Verhalen zijn een bron voor expressie, verwondering en creativiteit.

Korte beschrijving van de inhoud: Deze grote opdracht werkt uit hoe het leergebied Nederlands het artistieke en creatieve vermogen van leerlingen stimuleert. Verhalen geven leerlingen de mogelijkheid om grip te krijgen op de wereld om hen heen en om persoonlijke ideeën, gedachten en gevoelens te uiten. Het (voor)lezen van, luisteren naar, praten over en zelf scheppen van verhalen ontwikkelt de literaire competentie van de leerling en nodigt hen uit zich te verwonderen over de kracht en schoonheid van taal.

PROCESVERSLAG tweede ontwikkelsessie

Herzien van de visie

Tijdens de eerste ontwikkeldriedaagse (maart 2018) heeft het ontwikkelteam een conceptvisie op het leergebied Nederlands opgeleverd. Er volgde een consultatiefase waarin feedback is opgehaald in het werkveld bij leerlingen, leraren, ouders, de vakvereniging, de ontwikkelscholen, wetenschappers, vakexperts etc. Al deze feedback is ingedeeld in (sub)thema's, zoals 'recht doen aan alle leerlingen' en 'de driedeling om de inhoud van het leergebied te beschrijven'. Ter voorbereiding op de tweede ontwikkelsessie is alle feedback door de ontwikkelteamleden doorgenomen. Individueel gaven zij aan op welke punten de conceptvisie in elk geval of mogelijk aangepast zou moeten worden, welke feedback waardevol is voor het ontwikkelen van grote opdrachten en/of voor bouwstenen van kennis en vaardigheden. Vervolgens heeft een deel van het ontwikkelteam deze individuele beoordelingen samengevoegd en gewogen. Punten waar grote consensus over was en waarvan de feedback richtinggevend was, zijn gemarkeerd als 'verwerken in de visie'. Punten waar veel feedback op kwam, maar waarvan niet meteen duidelijk was welke keuze daaromtrent gemaakt moest worden, zijn gemarkeerd als 'bespreken in het ontwikkelteam'. Op deze manier zijn de gesprekspunten bepaald voor de ontwikkeldriedaagse. Deze gesprekspunten zijn aangevuld met punten die vanuit de werkgroep Samenhang en de wetenschappelijke adviesgroep zijn aangedragen, waaronder aandacht voor vakoverstijgende thema's, zoals globalisering en technologische ontwikkelingen.

Tijdens de eerste dag van de ontwikkeldriedaagse zijn de gesprekspunten doorgenomen en is bepaald op welke punten de visie wordt bijgesteld en wat de richting van die aanpassing zou moeten zijn. Zo is onder andere besproken dat de relevantie van het leergebied meer geëxpliciteerd moet worden, de eigenheid van het leergebied Nederlands prominenter uitgewerkt moet worden, de gekozen domeinindeling niet voldoet en meertaligheid als rijkdom moet worden benoemd. Er volgt zo spoedig mogelijk een consultatieverslag waarin de gemaakte keuzes worden toegelicht.

Aan het einde van de eerste dag zijn er gesprekken gevoerd met het vmbo en vervolgonderwijs. Het doel van deze gesprekken was dat het vmbo en vervolgonderwijs input konden geven op punten waar het ontwikkelteam nog vragen over had, zoals de begrippen concentrisch leren en brede vaardigheden. Met het vmbo is bijvoorbeeld gesproken over over meertaligheid, digitalisering, burgerschapsvorming, taalregisters en loopbaanoriëntatie.

Tot stand komen grote opdrachten

Ter voorbereiding op het ontwikkelen van grote opdrachten hebben de ontwikkelteamleden relevante achtergrondliteratuur (aangeleverd door de inhoudelijk begeleider) gelezen zoals visieteksten, buitenlandse curricula en gespreksverslagen van gesprekken met taalexperts en wetenschappers. Ook is er geoefend met het schrijven van verschillende grote opdrachten.

Op de tweede ontwikkeldag stonden de ontwerpcriteria en de inhoudelijke aandachtspunten voor het opstellen van de grote opdrachten centraal. Hierbij is eerst uitgebreid stilgestaan bij het onderscheid tussen grote opdrachten en bouwstenen van kennis en vaardigheden. Grote opdrachten beschrijven gezamenlijk de essentie van het leergebied als geheel en bouwen voort op de visie. Ze beschrijven de waarde voor de leerlingen binnen en buiten schoolschoolcontext, voor nu en de toekomst. De grote opdrachten zijn in essentie herkenbaar voor zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs en zijn uit te werken in kennis en vaardigheden voor de verschillende bouwen. Daarbij is er een goede balans als het gaat om kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming en voor het leergebied Nederlands op communicatie,

cultuur en identiteit. De brede vaardigheden zoals kritisch denken en handelen zijn geïntegreerd in de grote opdrachten.

Het ontwikkelteam Nederlands is in eerste instantie gekomen tot een achttal grote opdrachten, rond de volgende thema's:

1. Talen, taalvariëteiten en meertaligheid*
2. Bouwen aan een sterke taalbasis*
3. Doelgericht taalgebruik; afstemming op doel, publiek en context *
4. Kritisch omgaan met (digitale) informatie
5. Multiperspectiviteit
6. Literatuur om persoonlijke, sociale, culturele en maatschappelijke horizon te verbreden*
7. Verhalen en verbeeldingskracht
8. Taal en zelfregulatie

Deze thema's zijn na groepsgesprekken en een afrondend plenair gesprek tot stand gekomen, op basis van de gelezen literatuur en een vingeroefening met grote opdrachten als huiswerk, de feedback uit de consultatiefase, de input uit het werkveld en gesprekken met het vmbo en het vervolgonderwijs.

Tijdens de tweede ontwikkeldag vond er een uitwisseling plaats met andere leergebieden. Daaruit bleek dat er met de leergebieden Kunst & Cultuur, Moderne Vreemde Talen, Digitale Geletterdheid en Mens & Maatschappij overeenkomsten zijn in begrippen, indeling en grote opdrachten en is dit verder afgestemd. Vanuit meerdere leergebieden wordt aan dezelfde grote opdrachten gewerkt. Zo werken Nederlands en Kunst & Cultuur beide aan de kracht van verhalen, Nederlands en Moderne Vreemde Talen beide aan doelgericht taalgebruik en Nederlands, Digitale Geletterdheid en Mens & Maatschappij alle drie aan het kritisch omgaan met (digitale) informatie/bronnen. Om de samenhang te bevorderen zullen deze en andere grote opdrachten in nauwe samenwerking en afstemming met andere ontwikkelteams uitgewerkt worden. Uit elk ontwikkelteam is een lid afgevaardigd voor de werkgroep Samenhang, zodat over alle leergebieden heen de samenhang gemonitord en bevorderd kan worden.

De derde dag begon met een samenvattende analyse van de inhoudelijk begeleider op basis van de gesprekken met het vmbo, het vervolgonderwijs, de ontwikkelteamleden van andere leergebieden en een aantal prominente visiestukken waaronder die van de Meesterschapsteams en Taalunie. Dat leidde ertoe dat de ontwikkelteamleden nog een tweetal grote opdrachten hebben geformuleerd en aan het rijtje van acht van de tweede dag hebben toegevoegd:

1. Nederlands als gemeenschappelijke taal op school en in de samenleving
2. Omgaan met een breed scala aan teksten

Tijdens de tweede ontwikkeldag werd duidelijk dat het volledig kwalitatief goed uitwerken van tien grote opdrachten in één ontwikkeldag niet haalbaar was. Op basis van 'kwaliteit gaat boven kwantiteit' is besloten in vier groepjes aan de slag te gaan met het uitwerken van één grote opdracht per groepje (zie grote opdrachten met een *). De groepjes zijn samengesteld op basis van verdeling po, (v)so en vo en op basis van expertise op de thema's. Van de andere grote opdrachten is alleen een titel en korte essentie opgesteld, zodat we wel feedback kunnen ophalen in de consultatiefase. Naast het uitwerken van de grote opdrachten, stond de derde dag in het teken van het schrijven van het procesverslag, de consultatievragen en het maken van een lijst van gebruikte bronnen.

Door het ontwikkelteam is ook besloten om een bronnenlijst rondom (clusters van) grote opdrachten aan te leggen, die gedurende het proces steeds zal worden aangevuld. Ook is er besloten om per inhoudelijk thema een lijst met experts op te stellen, die tijdens of na het ontwikkelproces van grote opdrachten geraadpleegd kan worden.

Het ontwikkelteam Nederlands kijkt uit naar de feedback en de reacties op de consultatievragen, om op basis daarvan de grote opdrachten verder uit te werken en aan te scherpen.

CONSULTATIEVRAGEN

Het ontwikkelteam heeft tien grote opdrachten ontwikkeld die gezamenlijk de essentie van het leergebied als geheel bestrijken. De grote opdrachten zijn herkenbaar voor zowel het po, (v)so als vo en praktijkonderwijs, en beschrijven de relevantie ervan voor de leerlingen binnen en buiten school, voor nu en de toekomst.

Vier van de grote opdrachten bevatten een toelichting waarin relevantie, kennis, vaardigheden en indien van toepassing attitudes zijn beschreven. Van de andere zes heeft het ontwikkelteam alleen de titel en een korte omschrijving van de inhoud uitgewerkt, zodat de mogelijke inhoud/denkrichting ervan duidelijk is. De volgende ontwikkeldriedaagse zullen deze zes grote opdrachten verder worden uitgewerkt.

Graag ontvangen wij uw feedback ten aanzien van de uitwerking van de grote opdrachten. We hebben naast een drietal algemene vragen ook vragen gesteld voor verschillende doelgroepen. We vragen u bij het beantwoorden ook specifieke verbeter suggesties mee te geven.

U kunt feedback geven op www.curriculum.nu/nederlands.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking,

Het Ontwikkelteam Nederlands

Algemeen

1. In hoeverre beschrijven de grote opdrachten gezamenlijk de essentie van het leergebied? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3 = voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.
2. In hoeverre sluiten de grote opdrachten aan bij de drie hoofddoelen van onderwijs, te weten kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3 = voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.
3. In hoeverre zijn de grote opdrachten in essentie herkenbaar voor zowel het po, (v)so en vo (praktijkonderwijs, vmbo, havo, vwo)? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3 = voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.

Vragen voor specifieke doelgroepen

Leerlingen

4. Lees de titels en toelichtingen/omschrijvingen van de tien grote opdrachten. Welke één of twee grote opdrachten inspireren jou het meest? Noem de titel(s) van de grote opdracht(en) en licht je antwoord toe.

5. Lees de titels en toelichtingen/omschrijvingen van de tien grote opdrachten. Welke één of twee grote opdrachten inspireren jou het minst? Noem de titel(s) van de grote opdracht(en) en licht je antwoord toe.
6. Lees de titels en toelichtingen/omschrijvingen van de tien grote opdrachten. Kies een grote opdracht. Noem de titel van de grote opdracht en beschrijf wat je graag hierbij zou willen leren.

Leraren

7. Lees de titels en toelichtingen/omschrijvingen van de tien grote opdrachten. In hoeverre inspireren en motiveren de grote opdrachten u: aan welke opdrachten zou u bij het leergebied Nederlands graag willen werken? Noem er maximaal twee en licht uw antwoord toe.
8. Lees de titels en toelichtingen/omschrijvingen van de tien grote opdrachten. Welke grote opdracht of thema mist u? Noem er maximaal twee en licht uw antwoord toe.

Schoolleiders

9. Lees de titels en toelichtingen/omschrijvingen van de tien grote opdrachten. In hoeverre zijn deze tien grote opdrachten relevant voor het vormgeven van het beleid op uw school op het leergebied Nederlands en het taalbeleid op uw school? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeteruggesties.

Ouders/verzorgers

10. Lees de titels en toelichtingen/omschrijvingen van de tien grote opdrachten. In hoeverre sluiten de grote opdrachten aan bij wat u voor uw kind(eren) van belang vindt voor het leergebied Nederlands? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeteruggesties.

Vervolgonderwijs

11. In hoeverre zijn de grote opdrachten passend voor een goede aansluiting vmbo-mbo? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef indien van toepassing verbeteruggesties.
12. In hoeverre zijn de grote opdrachten passend voor een goede de aansluiting havo-hbo? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef indien van toepassing verbeteruggesties.
13. In hoeverre zijn de grote opdrachten passend voor een goede de aansluiting vwo-wo? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef indien van toepassing verbeteruggesties.

Maatschappelijke organisaties / bedrijfsleven

14. Lees de titels en toelichtingen/omschrijvingen van de grote opdrachten. In hoeverre sluiten de grote opdrachten aan op de behoeften van de maatschappij en het bedrijfsleven? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.

Experts, wetenschappers, vakdidactici

15. Lees grote opdracht 2: *Talen en taalvariëteiten bevorderen het leren en hebben een bijzondere betekenis voor de gebruikers*. In hoeverre sluit deze grote opdracht aan bij (recente) wetenschappelijke of vakdidactische inzichten op betreffend thema? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.
16. Lees grote opdracht 3: *Gezamenlijk bouw je aan een sterke taalbasis*. In hoeverre sluit deze opdracht aan bij (recente) wetenschappelijke of vakdidactische inzichten op betreffend thema? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.
17. Lees grote opdracht 5: *Taalkeuzes zijn afhankelijk van doel, publiek en context*. In hoeverre sluit deze grote opdracht aan bij (recente) wetenschappelijke of vakdidactische inzichten op betreffend thema? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.
18. Lees grote opdracht 9: *Literatuur verbreedt de persoonlijke, sociale, culturele en maatschappelijke horizon*. In hoeverre sluit deze grote opdracht aan bij (recente) wetenschappelijke of vakdidactische inzichten op betreffend thema? Geef aan op een schaal van 1-4 (1 = onvoldoende, 2 = matig, 3= voldoende, 4 = goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.
19. Van zes grote opdrachten heeft het ontwikkelteam alleen de titel en een korte omschrijving opgeleverd. Beschrijf voor maximaal twee grote opdrachten een mogelijke uitwerking in kennis en vaardigheden die herkenbaar is voor zowel het po, (v)so als vo en praktijkonderwijs. Benoem duidelijk om welke grote opdracht het gaat.
20. Welke grote opdracht of welk thema mist u of zou u willen toevoegen aan de tien grote opdrachten? Geef maximaal twee suggesties. Geef ook aan waarom u deze suggestie wilt toevoegen.

BRONNENLIJST

- Agirdag, O. & Kambell, E-R. (2017). *Meertaligheid en onderwijs*. Amsterdam: Boom uitgevers.
- Avermaet, P. van (2015). Waarom zijn we bang voor meertaligheid? *Levende Talen Magazine*, 102(7), 6-10.
- Biesta, G. J. J. (2018). *Tijd voor pedagogiek. Over de pedagogische paragraaf van onderwijs, opleiding en vorming*. Utrecht: Universiteit voor Humanistiek.
- Branden, K. van den (2015). *Onderwijs voor de 21ste eeuw. Een boek voor leerkrachten en ouders*. Leuven/Den Haag: Acco.
- Cornelissen, G. (2016). *Maar als je erover nadenkt: een jaar literatuuronderwijs in groepen 7 en 8 van de basisschool*. Eburon Uitgeverij BV.
- Gielen, S., Padmos, T., Philips, I. & Truyts, I. (2012) *Talensensibilisering in het kleuter- en lager onderwijs. Tips voor de klas- en schoolpraktijk*. Centrum voor Taal en Onderwijs (KU Leuven) en Steunpunt Diversiteit en Leren (UGent). Leuven en Gent.
- Herzog-Punzenberger, B., Le Pichon-Vorstman, E., Siarova, H. (2017). *Multilingual Education in the Light of Diversity: Lessons Learned, NESET II report* (doi: 10.2766/71255). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Jonckheere, S. (2011). Talensensibilisering in het basisonderwijs: op een positieve manier omgaan met talen in de klas. *Tijdschrift Taal* 2(3), 34-41.
- Kirschner, P. A. (2018). *Het voorbereiden van leerlingen op (nog) niet bestaande banen*. Eindrapport. Heerlen: Open Universiteit.
- Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (2018). *Talen voor Nederland*. Amsterdam: KNAW. Geraadpleegd op <https://www.knaw.nl/nl/actueel/publicaties/talen-voor-nederland>
- Kuiken, F. & Muysken, P. (2009). Doe je voordeel met meertaligheid. *Didactief*, 39(6) 36-37.
- LAKS (2018). *Brief leerlingen aan het ontwikkelteam Nederlands*. Raadpleegbaar op: <https://curriculum.nu/wp-content/uploads/2018/03/Brief-LAKS-Nederlands.pdf>
- Leeman, Y. A. M. (2016). Met verhalen stevig in de superdiverse wereld komen staan. *Pedagogiek in Praktijk*, 21, p.22-26.
- Levende Talen (2018). *Visie op het vak taal/Nederlands voor Curriculum.nu*. Raadpleegbaar op: <https://levendetalen.nl/wp-content/uploads/2018/01/Visie-op-het-vak-taal-Nederlands-voor-Curriculum.nu-Hendrix-en-Van-der-Westen-jan-2018-DEF.pdf>
- MBO-raad (2018). *Deelname mbo aan curriculum.nu*. Raadpleegbaar op: https://curriculum.nu/wp-content/uploads/2018/03/Visie-MBORaad-Curriculum.nu_-1.pdf
- Meesterschap Nederlands (2016). *Manifest Nederlands op school*. Vakdidactiek Geesteswetenschappen. Raadpleegbaar op: <https://vakdidactiekgw.nl/wpcontent/uploads/2016/01/Manifest-Nederlands-op-School.pfd>
- Meesterschap Nederlands (2018). *Visie op de toekomst van het curriculum Nederlands*. Vakdidactiek Geesteswetenschappen. Raadpleegbaar op: <https://nederlands.vakdidactiekgw.nl/wp-content/uploads/sites/4/2018/02/Visie-Curriculum-Nederlands-Meesterschapsteams-1.5-definitief.pdf>
- Mol, S. E., Boerma, I. E., Dekker, S. J., & Jolles, J. (2015). *Verhalen vertellen, verwonderen en verbeelden met De Schoolschrijver*. Onderzoeksrapportage. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Neerlandistiek (2018). *Bijdrage vanuit de Neerlandistiek aan het curriculum Nederlands*. Rotterdam: Taalunie.
- Netwerk Didactiek Nederlands (2016). *Visietekst*. Geraadpleegd op <http://www.netdidned.be/Visietekst-NDN25-2-16.docx>

- Oberon (2016). *Lees- en literatuuronderwijs in havo/vwo*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Orioni, M. (2016). *Het meertalige kind, een eerste kennismaking*. Amsterdam: van Gennep.
- Peer, W. van (1992). *Lees meer fruit: kinderen en literatuur*. Bohn Stafleu Van Loghum.
- Schnabel, P. e.a. (2016). *Ons Onderwijs 2032: Eindadvies*. Platform Onderwijs2032.
- Schrijvers, M. (2018). *Integratie van fictie- en literatuuronderwijs met gespreksvaardigheden en schrijfvaardigheid. Een verkenning van praktijkgerichte initiatieven*. SLO: Enschede.
- Schrijvers, M., Janssen, T. & Rijlaarsdam, G. (2016), 'Dat een boek kan veranderen hoe je naar de wereld kijkt'. *Levende Talen Tijdschrift*, 17 (1), 3-13.
- Smits, A., & van Koeven, E. (2018, 24 april). *Het taalcurriculum van de toekomst: gelijke kansen voor alle leerlingen* [blogpost]. Geraadpleegd op <http://geletterdheidschoolsucces.blogspot.nl/2018/04/het-taalcurriculum-van-de-toekomst.html>.
- Stichting Leerplanontwikkeling (2017). Nederlands. *Vakspecifieke trendanalyse 2017*. Enschede: SLO.
- Stichting Leerplan Ontwikkeling (2018). *Startnotitie Nederlands voor curriculum.nu*. Enschede: SLO.
- Stichting Lezen (2018). *Leesbevordering en literaire vorming in Curriculum.nu*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Taalunie (2017). *Iedereen taalcompetent! Visie op de rol, de positie en de inhoud van het Nederlands in de 21ste eeuw*.
- Vereniging van schoolleiders en loopbaanbegeleiders (2018). *Visie op LoopbaanOntwikkeling- en Begeleiding (LOB)*. Raadpleegbaar op: <https://curriculum.nu/wp-content/uploads/2018/03/Visie-definitief-NVS-NVL-VVSL-1.pdf>.
- Vereniging van Universiteiten (2018). *Visie VSNU op aansluiting wetenschappelijk onderwijs op curriculum.nu*. Raadpleegbaar op: <https://curriculum.nu/wp-content/uploads/2018/03/Visie-VSNU-Curriculum.nu -1.pdf>.
- Witte, T. C. H. (2008). *Het oog van de meester: een onderzoek naar de literaire ontwikkeling van HAVO-en VWO-leerlingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs* (Vol. 12). Eburon Uitgeverij BV.

Geraadpleegde Buitenlandse Curricula

- Internationale verkenning: Curriculum Australië (2015). Geraadpleegd op <https://www.australiancurriculum.edu.au/f-10-curriculum/>
- Internationale verkenning: Curriculum British Columbia (2015). Geraadpleegd op <https://curriculum.gov.bc.ca/curriculum-info>
- Internationale verkenning: Curriculum Schotland (2015). Geraadpleegd op http://www.oph.fi/english/curricula_and_qualifications/basic_education/curricula_2014
- Internationale verkenning: Curriculum Verenigde Staten, Common Core Standards. Geraadpleegd op: http://www.corestandards.org/wp-content/uploads/ELA_Standards1.pdf

Gespreksverslagen van gesprekken ter voorbereiding op Curriculum.nu

- Bijeenkomst Aansluiting Nederlands vmbo-mbo Curriculum.nu (2018). Input aansluiting vmbo-mbo voor Curriculum.nu. Datum: 20-02-2018. Rotterdam.
- Bijeenkomst Aansluiting Voortgezet Onderwijs Rotterdamse Hogescholen (2018). Aanbevelingen aan het ontwikkelteam Nederlands. Datum: 26-01-2018. Rotterdam.

- Bijeenkomst LVON (2018). Input LVON/tweedegraads lerarenopleiders aan ontwikkelteam Nederlands. Datum: 02-02-2018. Utrecht.
- Bijeenkomst Pabo-opleiders (2018). Input pabo-opleiders aan ontwikkelteam Nederlands. Datum: 30-01-2018. Utrecht.
- Bijeenkomst Tweedegraads lerarenopleiders (2017). Jeugdliteratuur in het curriculum. Datum: 07-12-2017. Utrecht.